

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ (2014–2025)

Гаврілова Анна

викладач кафедри психології,

Приватного вищого навчального закладу

*«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне, Україна

Психологія як наука має складну історію становлення: від філософських роздумів про душу у давньогрецькій традиції — до сучасної експериментальної та прикладної дисципліни. ХХ століття стало періодом найбільшої диференціації: поява психоаналізу (Фрейд), біхевіоризму (Уотсон, Скіннер), когнітивної психології (Піаже, Бек, Кахнеман) та культурно-історичної школи створили багатовекторний розвиток науки.

Водночас у ХХІ столітті постає потреба аналізувати психологію в контексті соціально-політичних криз, які формують не лише умови життя людей, але й визначають нові напрями наукового пошуку. Особливо це стосується України, де від 2014 року суспільство переживає тривалий конфлікт, масову травматизацію та нові виклики для психічного здоров'я.

Окреслимо основні історичні витоки та класичні школи: Вільгельм Вундт (1879, Лейпциг) започаткував експериментальну психологію; Вільям Джеймс у США підкреслював функціональність; Зигмунд Фрейд (психоаналіз) відкрив новий погляд на несвідоме; Жан Піаже заклад підвалини когнітивної психології розвитку; Аарон Бек (когнітивна терапія) створив доказову клінічну практику; Деніел Кахнеман розробив теорію прийняття рішень і когнітивних упереджень, в українському контексті Україна має власні традиції у психології, зокрема діяльність Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, факультетів психології в КНУ ім. Т. Шевченка, ЛНУ ім. І. Франка, Український Католицький Університет. Важливу роль у формуванні професійного середовища відіграє Національна психологічна асоціація України.

Події 2014 року започаткували нову траєкторію розвитку психологічної практики: з'явилася потреба у кризовій інтервенції, роботі з ветеранами, внутрішньо переміщеними особами, сім'ями загиблих. Після 2022 року масштаби цієї потреби зросли в геометричній прогресії, що актуалізувало необхідність швидкої підготовки кризових психологів та інтеграції доказових методик.

На сьогодні спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів. Освітні програми різняться за якістю, бракує єдиних стандартів психологічної підготовки, нестача довготривалих досліджень, відсутні системні спостереження за ветеранами, дітьми з прифронтових регіонів, тимчасово переміщеними особами. Спостерігається вторинна травматизація спеціалістів психологів, які самі потребують регулярної супервізії. Попри інформаційні кампанії, багато українців досі уникають звернення до психолога через страх осуду.

Перспективи розвитку психології в Україні вбачаються у інтеграції національної психологічної науки у світовий науковий простір, активному розвитку міждисциплінарних досліджень, а також у впровадженні доказових методів психодіагностики та психотерапії. Особливої уваги потребує формування психологічної культури суспільства, що передбачає підвищення рівня обізнаності населення з питань психічного здоров'я та доступності психологічної допомоги. Перспективним також видається розвиток цифрової психології та використання сучасних інформаційних технологій для консультування, психоосвіти та наукових досліджень.

Отже, підводячи підсумок дослідження, слід наголосити, що психологія як наука має багату історію, але її сучасний розвиток визначається контекстом. Україна у 2014–2025 рр. стала прикладом країни, де соціально-політичні потрясіння радикально змінили запит до психології: від академічної дисципліни — до ключового елементу національної безпеки й соціальної стійкості. Подальший розвиток залежатиме від інтеграції міжнародних стандартів, розвитку доказових практик, державної політики підтримки психічного здоров'я та зміцнення наукової інфраструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. М'ясоїд, П. А. Загальна психологія: навч. посібник. 3-є вид. Київ: Вища школа, 2004. URL: http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/15016/mod_resource/content/1/Mjasoid.%20Zagalna%20psuhologija.pdf.
2. Титаренко, Т. М. Психологія життєвої кризи. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2015.
3. Чепелева, Н. В. Наративні стратегії особистості. Київ: Педагогічна думка, 2017.
4. Фільц, О. Психоаналіз і культура. Львів: УВС, 2019.
5. Кікінежді О. М. Гендерна психологія: сучасні виміри. Тернопіль: ТНПУ, 2018.